

Oponentský posudek k diplomové práci

Radka Kotinská – Hodnocení přínosu programu SROP pro rozvoj vybraných krajů ČR

Práce autorky Radky Kotinské představuje z pohledu oponenta aktuální počin v oblasti evaluace přínosů fondů EU v ČR s využitím přístupů socio-ekonomické geografie. Možnost využití znalostí a zkušeností autorky z jejího zaměstnání ve zprostředkujícím subjektu SROP bylo pro tuto práci rozhodně výhodou, byť mohlo teoreticky do jisté míry omezovat nezávislost jejího pohledu na daný program. S cílem nalezení odpovědi na čtyři hypotézy, formulované v úvodu práce, je po zasazení do kontextu teoretických východisek evaluace, formulaci metodiky výzkumu a specifikaci předmětného operačního programu provedeno nejprve celkové rámcové zhodnocení dosažených výsledků SROP a následně pak jako stěžejní část práce zhodnocení dopadů programu na rozvoj čtyř vybraných krajů. Kromě práce s daty a dalšími relevantními informacemi zahrnoval provedený výzkum též řízené rozhovory s vybranými pracovníky Centra pro regionální rozvoj. Hlavní poznatky a dílčí závěry k hypotézám práce jsou shrnuty v jejím závěru. Tabulky, kartogramy a grafy jsou zařazeny u příslušných pasáží textu a jejich seznam je uveden na začátku práce za jejím obsahem spolu se seznamem zkratk a shrnutím v anglickém jazyce. Trojice příloh je logicky zařazena na konci práce, za seznamem literatury a použitých internetových zdrojů.

Z hlediska hodnocení provedeného výzkumu a jeho výsledků se dle názoru oponenta jedná z o vesměs kvalitní práci, na níž jsou však patrné jisté nedostatky.

Z pozitivních stránek práce je na místě zmínit se především o následujících. Jako vhodné a přínosné lze hodnotit širší teoretické uvedení evaluace jako zvláštní socio-ekonomické disciplíny a zasazení použitých metod práce do kontextu evaluační metodologie provedené v kapitole 5. Dále je třeba ocenit dobrou znalost problematiky při provedení a popisu výpočtů předpokládaných hodnot indikátorů a odhadů výsledků programu v rámci celkové evaluace SROP (kap. 9), při níž autorka projevila rovněž potřebný kritický odstup od dosažených hodnot. Obdobně kladně lze hodnotit i přístup při evaluaci dopadů programu na vybrané kraje (kap. 10–13), při níž autorka prokázala potřebnou nezávislost pohledu evaluátora na výsledky programu, byť se na jeho realizaci sama podílela. V uvedených kapitolách, které z pohledu oponenta představují kvalitnější část práce, je kromě věcně podloženého kritického pohledu až skepse vůči reálným přínosům programu (mj. v oblasti cestovního ruchu či zavádění internetu) patrná též schopnost analytického vhledu do problémů regionů včetně jejich širšího zdůvodnění a rozložení v rámci kraje. Autorka ve většině případů konkrétně a odůvodněně zhodnotila možné přínosy projektů vzhledem k potřebám krajů a v závěru (kap. 14) na základě zjištěných poznatků jednoznačně odpověděla na otázku platnosti většiny hypotéz.

Nedostatky práce pak oponent shledal především v následujících ohledech.

Co se týká struktury práce a logiky textu, není v jistých případech příliš jasný účel členění, řazení a rozsahu některých částí práce či názvů kapitol. Podkapitoly 5.2 „Teoretické přístupy k evaluaci“ a 5.3. „Důvody pro evaluaci, možné přístupy“ mohly být vzhledem k malému rozsahu podkap. 5.2 a logické návaznosti spojeny v jednu. Kapitola 5.6 „Závěr“ svým obsahem neodpovídá svému názvu, neboť se spíše zabývá pravidly dobré praxe v evaluaci. Příliš zřejmý není také účel kapitoly 6. „Diskuze s literaturou“, z níž není jasné, jaký je vztah uvedené literatury k tématu práce. Kapitola 8. „Společný regionální operační program“ by logicky spíše měla být předřazena kapitole 7. „Metodika“. Popis rozdělení financí SROP, jenž je součástí podkapitoly 9.3, mohl být vhodněji zahrnut již v kapitole 8. Za zbytečně

obsáhlý pak oponent považuje popis informačního systému (IS) MONIT v podkap. 8.1 či popis problémů s doplňováním dat do tohoto systému v podkap. 9.1.

Po obsahové a metodické stránce je v první řadě obecně na škodu této práce problematické zacházení s některými pojmy, jako je vertikální geografická poloha (která zdaleka nepředstavuje jen vzdálenost od hlavního města), a přívlastky, jako v případě „zaostalých“ či „nejméně vyspělých“ regionů. Nepřesnosti a rozpory se týkají rovněž uváděných číselných údajů, jako je např. chybné uvedení jednotky indikátoru 1.3 Realizované soukromé financování (Kč, správně jde dle textu o 1000 €) v tabulce č.1 a o čtyři řády vyšší, než skutečné hodnoty tohoto indikátoru u průběžné a dosažené hodnoty v téže tabulce. V textu na str. 30 je pak dosažená hodnota uvedena opět chybně, tentokrát vyšší o jeden řád.

Nesystematický, vágní až matoucí je dále popis intervencí u priorit a opatření SROP, o jejichž povaze je možné se více dozvědět až v dalších kapitolách spíše z kontextu. V kapitole 8 tak není uvedena mj. žádná informace o možných příjemcích pomoci z jednotlivých opatření. V rámci této kapitoly by také bylo vhodné se alespoň zmínit mj. o cílech politiky Hospodářské a sociální soudržnosti EU a stručně vysvětlit principy této politiky, které jsou v textu pouze vyjmenované. Od kapitoly 5.1 nazvané „Historický vývoj evaluace ve světě a EU“ v kontextu zaměření práce jistě nelze očekávat rozsáhlost či detailnost, avšak to, že jediný zde uvedený časový údaj se týká až období 2000-2006, je přece jen poněkud zarážející.

Jisté, byť ne podstatné limity práce spočívají rovněž v přístupu k využití indikátorů. V tomto ohledu by mohla být např. posouzena otázka relevance a vypovídací schopnosti některých indikátorů, např. počet projektů, snížení nehodovosti či podíl malých a středních podniků na HDP. Hodnocení dosažení globálního cíle SROP, které se v podkapitole 9.2 po právu ukázalo jako problematické, by si zasloužilo být pojednáno přece jen z poněkud širšího hlediska, zahrnujícího alespoň teoretické zvážení součinnosti příspěvku dalších OP (přínejmenším OP Průmysl a podnikání), tak aby neskončilo jen poměrně lakonickou citací z řízeného rozhovoru. Rovněž výsledky těchto rozhovorů mohly být větší měrou využity, např. pro konfrontaci s jednotlivými dílčími závěry. Na druhou stranu není vzhledem k zaměření výzkumu příliš jasný přínos případových studií, jejichž účel nebyl ani jakkoli vysvětlit v popisu metodiky v kapitole 7. Jedná se navíc spíše o popis projektů z hlediska problematiky jejich administrace, který, přestože je v některých případech vcelku zajímavý, příliš nevypovídá o přínosech daného projektu pro rozvoj kraje.

Ačkoliv je závěr práce (kap. 14) formulován převážně jasně, je výrok o nepotvrzení 2. hypotézy v Moravskoslezském kraji (str. 90) značně matoucí, byť z kontextu je jasné, že obsahem sdělení je to, že tato hypotéza byla potvrzena. Nejzávažnějším nedostatkem závěrečné kapitoly je fakt, že část závěru ke 3. hypotéze, týkající se změny základních socio-ekonomických charakteristik, není podložena v práci uvedenými údaji, i když se zřejmě jedná o závěr správný. Stejná výtka je potom na místě u poučení pro současné programové období, které je sice velmi pravděpodobně podloženo vlastními pracovními zkušenostmi autorky, avšak nijak nevyplývá z výsledků provedeného výzkumu.

Z hlediska uvedené faktografie a použité terminologie se v textu vyskytují určité nepřesnosti a opomenutí, z nichž je na místě uvést následující:

- ERDF se do češtiny překládá jako Evropský fond regionálního rozvoje nikoli Evropský regionální rozvojový fond.
- Evaluace, oproti tvrzení na str. 10, není vždy prováděna na úrovni členského státu a není ani příliš jasně, co tímto tvrzením mělo být řečeno.

- Monitorovací ukazatele a indikátory jsou synonyma (byť pro účely SROP byly jako ukazatele nazývány indikátory používané u jednotlivých projektů).
- Vypsání výběrového řízení (str. 10, správně zadávacího) na soukromou hodnotitelskou firmu nijak nesouvisí s dodržením pravidel veřejné podpory.
- Nevhodné použití slova „koherence“ pro pojmenování vztahu dosažených výsledků programu k problémům kraje. Tento výraz se v problematice rozvojových strategií a programů obvykle používá v jiném kontextu a významu.
- Strukturální fondy jsou nástrojem politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, která je širším pojmem, než pouze uváděná politika regionální.
- V popisu první priority SROP chybí vcelku důležitá informace o omezení podpory jen na konkrétní regiony na úrovni okresů a mikroregionů definované v programovém dokumentu.
- Nejsou vysvětleny některé pojmy a kategorie, které nemusejí být známé osobám nepůsobícím v oblasti programů strukturálních fondů, např. jaký je rozdíl v definici průběžné a dosažené hodnoty indikátoru (mj. v tabulce č.1), co znamená grantové schéma, uznatelné výdaje aj.
- Oblasti intervence (správně oblasti podpory) v období 2007-2013 nejsou obdobou priorit, nýbrž opatření v období 2004-2006.

Po stránce formulační a textové kvality jde v zásadě o jasně a srozumitelně napsaný materiál, jehož text je vhodně doplněn tabulkami, grafy a kartogramy. Hlavní nešvar v tomto ohledu představuje nezanedbatelný výskyt zbytečných a nic neřikajících vět, jako např. na str. 69 věta „*Přítomný těžební, energetický či chemický průmysl bylo a ... je těžké rozdělit mezi větší počet menších podniků.*“ ,

či vět nesrozumitelných, jako např. na str. 59 věta „*Zpracovatel Programu rozvoje Karlovarského krajevytyčil tzv. problémové regiony, které se nachází v obcích s rozšířenou působností*“ .

S jistými rozpaky je pak nutno přijmout použití až poněkud kuriózních obrátů typu „*zlepšení stavu nerovných příležitostí mezi pohlavími*“ (str.24), „*zachování nediskriminality*“ (str.47), či „*nákladní dopravní průmysl*“ (str.66).

Menší tvaroslovné chyby, překlepy a nedopatření zaznamenané oponentem jsou uvedeny zvlášť za textem posudku.

Z pohledu formální správnosti a technické úpravy lze vytknout v první řadě to, že některé odkazy na použitou literaturu nejsou v textu citovány (např. MAIRATE, A. 2006). Naopak v textu na str. 19 použitá citace (Quide, 2003) nemá v seznamu literatury oporu (jedná se zřejmě o evaluační Guide Evropské komise). Dalšími dílčími nedostatky jsou pak tyto:

- U legend kartogramů č.2 a č.3 nejsou uvedeny jednotky.
- Chybná legenda u grafu č.1, v němž sloupce neznázorňují podíly nýbrž objemy financí priorit.
- Na některých místech jsou opatření číslována ve formátu používaném v IS MONIT (např. opatření 5.3.1), což je poněkud matoucí.
- Barvy v legendě částečně nekorespondují s barvami použitými v grafu č.6.
- Zkratky PIAP, IKT, KP nejsou v seznamu zkratků či v textu vysvětleny.

Přes výše vytčené nedostatky oponent celkově hodnotí práci Radky Kotinské jako přijatelně kvalitní magisterskou práci. Autorka prokázala své schopnosti při získávání, zpracování a interpretaci poznatků, při formulaci textu a argumentaci k vyřčeným tvrzením. Závěry, které autorka učinila, jsou převážně podloženy výsledky provedeného hodnocení a jsou formulovány ve valné většině jasně a srozumitelně. Nedostatky lze naopak vytknout především v logice členění a kvalitě textu, včetně nejasného účelu některých jeho částí a dále pak v jisté nesystematičnosti faktografického uvedení řešené problematiky. Práce je však z pohledu oponenta rozhodně přínosným příspěvkem k rozšiřování evaluační praxe a k rozvoji této disciplíny na akademické úrovni v ČR.
Pro hodnocení této diplomové práce navrhuji známku 2.

Mgr. Michal Kokeš

Tvaroslovné chyby, překlepy a nedopatření:

- str. 19 – předevšímz (chybí mezera) oficiálních databáze (správně databázi)
- str. 23 – předstupních (správně předvstupních)
- str. 26 – Centrum pro regionální rozvoj
- str. 29 – konečných příjemců (správně konečným příjemcům)
- str. 39 – CzechTourismus (správně CzechTourism)
- str. 44 – saldo je pro celý pro celý kraj záporný (správně záporné)
- str. 51 – postižených občanů (správně postiženým občanům)
- str. 58 – situace dána (správně daná)
- str. 66 – Pprogram
- str. 67 – jako nezaměstnané (správně nezaměstnaných)
- str. 69 – přítomné ... jsou odvětví (správně přítomná)
- str. 71 – Realiazce
- str. 76 – v případě Karlovarského (má být uvedeno Ústeckého)